

Juridisk och ekonomisk hantering av tillskottsvatten som sker till spillvattenförande ledning innanför förbindelsepunkt

*Ulf Lundblad
Jonas Backö*

Svenskt Vatten Utveckling

Svenskt Vatten Utveckling (SVU) är kommunernas eget FoU-program om kommunal VA-teknik. Programmet finansieras i sin helhet av kommunerna. Programmet lägger tonvikten på tillämpad forskning och utveckling inom det kommunala VA-området. Projekt bedrivs inom hela det VA-tekniska fältet under huvudrubrikerna:

Dricksvatten
Rönnät & Klimat
Avlopp & Miljö
Management

SVU styrs av en kommitté, som utses av styrelsen för Svenskt Vatten AB. För närvarande har kommittén följande sammansättning:

Agneta Granberg (m), ordförande	Göteborgs Stad
Daniel Hellström, sekreterare	Svenskt Vatten
Henrik Aspegren	VA SYD
Per Ericsson	Norrvatten
Tove Göthner	Sveriges Kommuner och Landsting
Per Johansson (s)	Gävle kommun
Stefan Johansson	Skellefteå kommun
Annika Malm	Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad
Lisa Osterman	Örebro kommun
Kenneth M. Persson	Sydvatten AB
Lars-Gunnar Reinius	Stockholm Vatten AB

Författarna är ensamma ansvariga för rapportens innehåll, varför detta ej kan återopas såsom representerande Svenskt Vattens ståndpunkt.

Svenskt Vatten Utveckling
Svenskt Vatten AB
Box 14057
167 14 Bromma
Tfn 08-506 002 00
Fax 08-506 002 10
svensktvatten@svensktvatten.se
www.svensktvatten.se
Svenskt Vatten AB är servicebolag till föreningen Svenskt Vatten.

Rapportens titel:	Juridisk och ekonomisk hantering av tillskottsvatten som sker till spillvattenförande ledning innanför förbindelsepunkt
Title of the report:	Legal and financial management of water injections that takes place on the privately owned drains
Författare:	Ulf Lundblad, Jonas Backö, Sweco Environment AB
Rapportnummer:	2014-11
Antal sidor:	44
Sammandrag:	Målsättningen med projektet är att underlätta för VA-huvudmannen att få till nödvändiga åtgärder för att minska det tillskottsvatten som tillförs allmän spillvattenledning i de fall där vattentillskotten sker innanför förbindelsepunkt.
Abstract:	The objective of the project is to assist the department of water and sewage in obtaining the necessary actions to reduce the additional water supplied to the public sewer systems where water injections takes place on the privately owned drains.
Sökord:	Tillskottsvatten, takvatten, dräneringsvatten, inläckage, överläckage
Keywords:	Additional water, roof water, drainage
Målgrupper:	Branschaktörer inom VA och miljö samt konsulter inom dessa områden
Omslagsbild:	Stuprörsutkastare med rännal. Foto: Sweco Environment
Rapport:	Finns att hämta hem som PDF-fil från Svenskt Vattens hemsida www.svenskvatten.se
Utgivningsår:	2014
Utgivare:	Svenskt Vatten AB © Svenskt Vatten AB
Om projektet	
Projektnummer:	13-111
Projektets namn:	Juridisk och ekonomisk hantering av tillskottsvatten som sker till spillvattenförande ledningar innanför förbindelsepunkt.
Projektets finansiering:	Svenskt Vatten Utveckling.

Förord

Tillskottsvatten till kommunala spillvattenförande ledningar är ett stort problem. För att kunna minska de oönskade vattentillskotten till spillvattensystemen måste källorna till vattentillskotten lokaliseras och på sikt åtgärdas. Detta gäller både på de allmänna ledningarna och på VA-installationerna (de privata ledningarna) innanför förbindelsepunkt.

Många kommuner och VA-bolag har sedan 1970-talet arbetat med mer eller mindre kvalificerade utredningar och åtgärder för att minska de oönskade vattentillskotten. Alltför ofta märks inget påtagligt resultat av de åtgärder som genomförts.

En betydande orsak till detta är att åtgärder i huvudsak genomförts på det allmänna ledningssystemet medan fastighetsägare inte förnyat eller åtgärdat fel och brister på de privata ledningarna innanför förbindelsepunkt. Frågeställningen hur dräneringar anslutna till spillvattenförande ledning ska hanteras hör också hit.

Kunskapen om vilka juridiska möjligheter VA-huvudmannen har och hur man kan driva nödvändiga åtgärder mot fastighetsägaren är ofta bristfällig. Vilken bevisbörda behövs för att tvinga fastighetsägaren till åtgärd och vilken kompensation bör huvudmannen ge till fastighetsägaren vid olika typer av åtgärder är några av dessa frågeställningar.

I samband med genomförande av SVU rapport nr 2012-13 (Undersökningsmetoder för att lokalisera källorna till tillskottsvatten) ställde projektets referensgrupp samman ett antal konkreta frågor för att underlätta för VA-huvudmannen att driva nödvändiga åtgärder mot fastighetsägare. Tanken med detta var att Svenskt Vatten skulle besvara dessa frågor.

Målsättningen med föreliggande projekt är att redovisa svaren på dessa frågeställningar och där Svenskt Vatten har rollen som granskare.

Rita Lord, Rita Lord Juridik AB har anlåtats som juridiskt stöd i projektet. Rapporten har sammanställts av Ulf Lundblad och Jonas Backö.

Växjö februari 2014

Ulf Lundblad

Jonas Backö

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	6
Summary.....	7
1 Bakgrund och syfte	8
2 Tillskottsvatten.....	9
3 ABVA 07.....	11
4 Vattentyper	12
5 Typ av vatten som får tillföras spillvattenledning	13
5.1 Textförslag till ABVA	13
5.2 Kommentarer riktade till huvudmannen beträffande textförslag till ABVA.....	13
6 Lagen om allmänna vattentjänster	16
7 Fastställelse av verksamhetsområde	17
8 Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD	18
9 Bortkoppling av takvatten från spillvattenförande ledning.....	19
9.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten	19
9.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten	20
10 Bortkoppling av andra ytor inom fastighet än takytor från spillvattenförande ledning.....	23
10.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten.....	23
10.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten	25
11 Bortkoppling av dagvatten från dagvattenledning	28
11.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten.....	28
12 Bortkoppling av husgrundsdränering från spillvattenförande ledning	29
12.2 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten.....	29
12.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten	31

13	Åtgärd för att hindra inläckage av grundvatten till otät spillvattenservis.....	33
13.1	Förutsättningar	33
13.2	Åtgärds möjlighet.....	33
13.3	Krav på bevis	33
13.4	Tid för genomförande av åtgärd	33
13.5	Hantering av kostnader	34
13.6	Krav på avtal	34
13.7	Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd	34
14	Åtgärd för att hindra överläckage från otät dagvattenservis till otät spillvattenservis.....	35
14.1	Förutsättningar	35
14.2	Åtgärds möjlighet.....	35
14.3	Krav på bevis	35
14.4	Tid för genomförande av åtgärd	35
14.5	Hantering av kostnader	36
14.6	Krav på avtal	36
14.7	Hantering av fastighetsägare som vägrar avtal	36
15	Åtgärd för att hindra regnvatten från stuprörsutkastare att avledas till allmän spillvattenförande ledning via fastighetens dräneringsledning.....	37
15.1	Förutsättningar	37
15.2	Åtgärds möjlighet.....	37
15.3	Krav på bevis	37
15.4	Tid för genomförande av åtgärd	37
15.5	Hantering av kostnader	38
15.6	Krav på avtal	38
15.7	Hantering av fastighetsägare som vägrar avtal	38
16	Gemensamhetsanläggning för dräneringsvatten	39
16.1	Förutsättningar	39
16.2	Frågeställning	39
16.3	Åtgärds möjlighet.....	39
16.4	Krav på avtal	39
17	Referenser.....	40

Sammanfattning

Målsättningen med projektet är att underlätta för VA-huvudmannen att få till nödvändiga åtgärder för att minska det tillskottsvatten som tillförs allmän spillvattenledning i de fall där vattentillskotten sker innanför förbindelsepunkt.

De vattentyper som innefattas i projektet är:

- Takvatten anslutet till spillvattenförande ledning.
- Mer eller mindre hårdgjorda ytor inom fastighet som via spygatt eller annan typ av intagsbrunn vid garagedfart, källartrappa osv. avleds till spillvattenförande ledning.
- Husgrundsdränering ansluten till spillvattenförande ledning.
- Inläckage av grundvatten till otät spillvattenservis.
- Överläckage från otät dagvattenservis till otät spillvattenservis.
- Stuprörsutkastare som mynnar vid husliv och där takvattnet avleds via husgrundsdränering till spillvattenservis.

Det kan konstateras att VA-huvudmannen har stora möjligheter att påverka fastighetsägare till åtgärder på de ledningar som fastighetsägarna själva ansvarar för.

Det är VA-huvudmannen som bestämmer vilket vatten som ska avledas till respektive ledning. Detta anges i ABVA. I textförslaget till ABVA 07 står att dag- och dränvatten får inte tillföras allmän ledning som inte är avsedd för sådant ändamål om inte huvudmannen av särskilda skäl skriftligen medgivit undantag.

Med stöd av ABVA kan VA-huvudmannen alltid ändra på en tidigare VA-anslutning. Tidigare överenskommelse eller bygglov är inget hinder för åtgärd.

I vissa fall ska VA-huvudmannen ersätta fastighetsägaren i skälig omfattning för genomförd åtgärd. Detta innebär inte hela kostnaden, men ersättning i någon mån ska utges. Rättspraxis saknas just i denna fråga men eventuellt skulle en procentsats på 30 % av totalkostnaden eller något högre kunna tillämpas.

När det gäller fel och brister på servisledningar som medför att servisledningarna tillförs tillskottsvatten (inläckage av grundvatten eller överläckage från otät dagvattenservis till otät spillvattenservis) bör huvudmannen kunna bevisa att så är fallet för att i nästa skede kunna ålägga fastighetsägare att genomföra åtgärd.

Summary

The objective of the project is to assist the department of water and sewage in obtaining the necessary actions to reduce the additional water supplied to the public sewer systems where water injections takes place on the privately owned drains.

Types of water included in the project are:

- Roof water connected to wastewater systems.
- Hard surfaces within the property drained to gutters at garage slopes, basement stairs, etc. connected to wastewater systems.
- Drainage connected to the wastewater system.
- Leakage of groundwater into leaky wastewater pipes.
- Leakage from storm water systems into wastewater systems.
- Roof water released from downspout kickout close to house foundation. This water can be transported (infiltrated and percolated) along house foundation to drainage system connected to sewer system.

The department of water and sewage has great potential to affect property owners to take action on the pipes that they are responsible for.

It is the department of water and sewage who decides what water will be diverted to what system. This is stated in the legislation text of ABVA. The text proposed in ABVA 07 states that storm and drain water may not be led into main systems that are not intended for such purpose, unless the department of water and sewage for specific reasons grants a written exception.

With the support of ABVA, the department of water and sewage can always change a previous drain connection. Previous agreement or planning permission is not a barrier to action.

In some cases, the department of water and sewage may compensate the property owner with a reasonable amount of money for the execution of the act. Legal practice is missing on this issue but a percentage of 30% of the total cost or slightly higher is reasonably.

Before the department of water and sewage imposing property owners to take action on their drains, due to errors and deficiencies that cause additional water (leakage of groundwater or leakage from storm water drain to sewage drain), the department must be able to prove that this is the case.

1 Bakgrund och syfte

Arbete med att identifiera och åtgärda källor till tillskottsvatten i spillvattensystemen är mycket viktig för att minska problem med källaröversvämningar, bräddningar och den s.k. utspädningsgraden till reningsverken. Kostnaden för pumpning och rening av tillskottsvattnet är också betydande. Belastningen av tillskottsvatten är dessutom ofta symptom på skador och felaktigheter ute på avloppsnätet. Behovet är redan nu påtagligt i många spillvattensystem och problemen befaras öka i takt med att de förväntade klimatförändringarna slår in.

Många kommuner och VA-bolag har sedan 1970-talet arbetat med mer eller mindre kvalificerade utredningar och åtgärder för att minska de oönskade vattentillskotten. Alltför ofta märks inget påtagligt resultat av de åtgärder som genomförts.

En betydande orsak till detta är att åtgärder i huvudsak genomförts på det allmänna ledningssystemet medan fastighetsägare inte förnyat eller åtgärdat fel och brister på de privata ledningarna innanför förbindelsepunkt. Frågeställningen hur dräneringar anslutna till spillvattenförande ledning ska hanteras hör också hit.

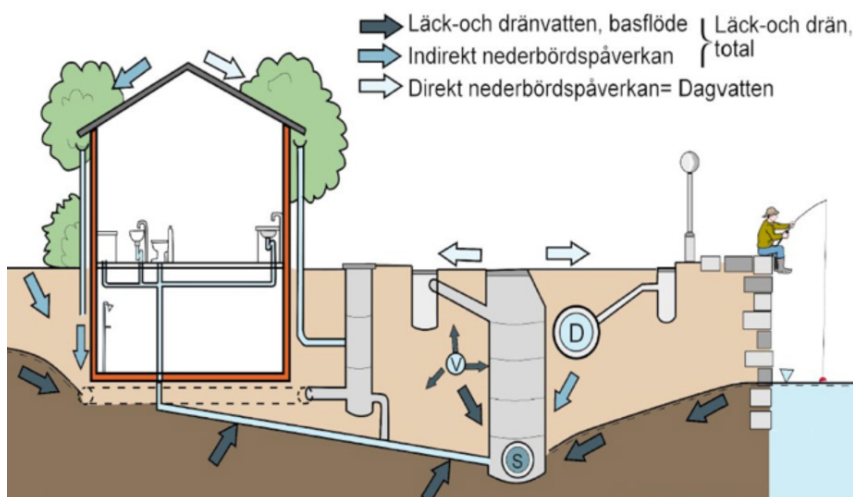
Kunskapen om vilka juridiska möjligheter VA-huvudmannen har och hur man kan driva nödvändiga åtgärder mot fastighetsägaren är ofta bristfällig. Vilken bevisbörda behövs för att tvinga fastighetsägaren till åtgärd och vilken kompensation bör huvudmannen ge till fastighetsägaren vid olika typer av åtgärder är några av dessa frågeställningar.

Målsättningen med projektet är att underlätta för VA-huvudmannen att få till nödvändiga åtgärder för att minska det tillskottsvatten som tillförs allmän spillvattenledning i de fall där vattentillskotten sker innanför förbindelsepunkt.

2 Tillskottsvatten

Att det finns fel och brister i ledningsnät som leder till problem med bl.a. tillskottsvatten är inte så konstigt när man tänker på hur svåröverskådligt och komplext ett avloppsnät är. Ledningarna ligger i direkt kontakt med olika typer av markmaterial och tidvis också i grundvatten. Ledningarna utsätts för varierande påfrestningar i form av yttre laster (trafiklast, jordtryck) samt korrosions och nötningsangrepp. Eftersom ledningsnätets ålder också varierar finns en hel flora med olika rörmaterial och typer av fogar. På de anslutna fastigheterna finns dessutom avloppsinstallationer av de mest skiftande slag.

Tillskottsvatten definieras som allt vatten exkl. spillvatten, som avleds i spillvattenförande avloppsledning. Tillskottsvattnet indelas i följande tre komponenter, se figur 2-1.

Figur 2-1. Tillskottsvatten: olika komponenter och dess källor.

- Påverkan från *läck- och dräneringsvatten*, dvs. grundvatten som läcker in eller dräneras till spillvattensystemet. Dräneringsledningar från fastigheter anslutna till spillvattensystemet är historiskt sett en vanlig lösning. Under senare decennier har man normalt försökt att inte avleda dräneringsvatten till spillvattensystemet. Ytterligare en källa är utläckande dricksvatten som kan leta sig in i rörgravens lägst belägna ledning (spillvattenledningen). Läck- och dräneringsvattentillskottets storlek följer ofta grundvattenytans fluktuationer. Det är denna flödeskomponent som svarar för den årligt största vattenvolymen.
- *Direkt nederbördspåverkan* är flödesökning i samband med nederbörd orsakad av direkt anslutna hårdgjorda ytor såsom tak- och asfaltytor. En felaktigt ansluten takyta på 100 m² medför ett momentant flöde på ca 1,5 l/s för ett regn med 2 års återkomsttid. Denna flödeskomponent svarar ofta för mindre än 10 % av den årliga tillskottsvattenmängden.
- *Indirekt nederbördspåverkan*, d v s flödesökning i samband med regn som överskrider det som kan förklaras med direkt anslutna ytor. Orsaken kan

vara mer eller mindre snabb grundvattenbildning som avleds till spillvat-
tenssystemet via dräneringsledningar. Ett vanligt förekommande fenomen
utgör överläckning av dagvatten från otäta dagvattenledningar till otäta
spillvattenledningar. Överläckning kan ske både på det allmänna led-
ningsnätet men också på servisledningarna innanför förbindelsepunkt.
Detta förlopp kan vara mycket snabbt och vara svårt att analysmässigt
skilja från direkt nederbördspåverkan. Den direkta och indirekta neder-
bördspåverkan kan ge upphov till momentant mycket stora flöden och
som orsakar synliga problem i form av källaröversvämningar och brädd-
ningar.

3 ABVA 07

Enligt Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) får regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, kommunen meddela ytterligare föreskrifter om användning av allmänna VA-anläggningar.

Svenskt Vatten har i publikation P94 (januari 2007) utarbetat textförslag till sådana bestämmelser (ABVA 07, Allmänna bestämmelser för användning av kommuns allmänna avloppsanläggning) samt textförslag avseende information till fastighetsägare om kommuns allmänna vatten- och avloppstjänster.

Utöver dessa båda textförslag finns i publikationen kommentarer till de båda textförslagen. Dessa är riktade till huvudmannen för den allmänna VA-anläggningen och avser belysa bakgrunden till vissa av bestämmelserna i ABVA och vad som särskilt bör observeras. Kommentarer till informationsskriften som riktas mot fastighetsägarna ger främst tips om förhållanden som kan vara specifika för vissa kommuner.

4 Vattentyper

De vattentyper som innefattas i projektet är:

- Takvatten anslutet till spillvattenförande ledning.
- Mer eller mindre hårdgjorda ytor inom fastighet som via spygatt eller annan typ av intagsbrunn vid garagedfart, källartrappa osv. avleds till spillvattenförande ledning.
- Husgrundsdränering ansluten till spillvattenförande ledning.
- Inläckage av grundvatten till otät spillvattenservis.
- Överläckage från otät dagvattenservis till otät spillvattenservis.
- Stuprörsutkastare som mynnar vid husliv och där takvattnet avleds via husgrundsdränering till spillvattenservis.

5 Typ av vatten som får tillföras spillvattenledning

5.1 *Textförslag till ABVA*

I textförslaget till ABVA 07 står att dag- och dränvatten får inte tillföras allmän ledning som inte är avsedd för sådant ändamål om inte huvudmannen av särskilda skäl skriftligen medgivit undantag.

Avleds dag- och dränvatten från fastighet till spillvattenförande ledning får fortsatt tillförsel av sådant vatten inte ske:

- Sedan särskild förbindelsepunkt för ändamålet upprättats och fastighetsägaren underrättats om detta.
- Eller om huvudmannen vidtagit åtgärder för avledande av dagvatten utan att förbindelsepunkt för dagvatten upprättats, när huvudmannen meddelat fastighetsägaren att sådana åtgärder har vidtagits.
- Huvudmannen bestämmer tidsrymd inom vilken tillförseln ska ha upphört.
- Undantag av förbudet eller anstånd med att avbryta tillförseln kan medges av huvudmannen om särskilda skäl föreligger.
- Har särskild förbindelsepunkt för dag- och dränvatten inte upprättats kan huvudmannen ändå förbjuda ditills tillåten tillförsel av sådant vatten till spillvattenförande ledning. Förutsättningar för detta är dels att avledning kan ske ändamålsenligt på annat sätt, dels att huvudmannen i skälig omfattning ersätter fastighetsägaren hans kostnad för erforderlig omläggning.
- Dag- och dränvatten från fastighet som nyinkopplas till den allmänna anläggningen, får inte tillföras annan ledning än den huvudmannen bestämmer.

5.2 *Kommentarer riktade till huvudmannen beträffande textförslag till ABVA*

I kommentarer riktade till huvudmannen beträffande textförslag till ABVA anges följande när det gäller dag- och dränvatten:

Lagen om allmänna vattentjänster ger möjlighet att vid omläggning av kombinerat system till duplikat system vid behov framtinga medverkan från fastighetsägarnas sida.

- Oberoende av vilka villkor som gällt tidigare har huvudmannen rätt att föreskriva, att sedan dagvattenledning anlagts utanför fastighet får dag- och dränvatten inte längre tillföras avloppsledning avsedd för enbart spillvatten. Huvudmannen kan däremot inte ålägga fastighetsägaren att vidta annan ändring än att se till att dagvatten från fastigheten inte tillförs spillvattenledningen.

Fastighetsägaren har normalt två möjligheter att lösa dagvattenfrågan:

- 1 Via egen dagvattenservis som kopplas in vid VA-anläggningens förbindelsepunkt.

2 Uppföra LOD-anläggning inom fastigheten. LOD står för lokalt omhändertagande av dagvatten dvs. hantering av dagvatten inom det område där det bildats. Om detta inte är praktiskt genomförbart kan kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd av sanitära skäl finna det påkallat att ålägga fastighetsägaren att avleda dag- och dräneringsvattnet till dagvattenledningen.

- I de fall en fastighetsägare inte vidtar de åtgärder som ålagts honom har huvudmannen möjlighet att begära prövning hos Statens VA-nämnd. Nämnden kan förpliktiga fastighetsägaren att inom viss tid vidta åtgärd som han lagligen är skyldig att utföra. Nämnden kan också föreskriva vitespåföljd om åtgärd inte vidtas. En annan möjlighet är att fastighetsägaren förpliktigas vidta åtgärden, och om han motsätter sig detta, åtgärden får utföras genom VA-huvudmannens försorg.

Inom områden med befintliga kombinerade system eller separatsystem finns ibland intresse från huvudmannen att minska belastningen på ledningsnätet. En åtgärd i sådan riktning är att se till att ledningarna i så liten utsträckning som möjligt tillförs dagvatten.

- Har det genom utredning klarlagts att det finns förutsättningar för lokalt omhändertagande av dag- och dränvattnet, kan kommunen hävda att behovet att avleda detta vatten kan tillgodoses bättre på annat sätt än genom den allmänna ledningen. Med sådant ”annat sätt” avses i allmänhet då LOD-anläggning.
- Att anordna en LOD-anläggning inom fastigheten torde emellertid i de flesta fallen innebära vissa kostnader för fastighetsägaren. Eftersom ett förbud att avleda dag- och dränvatten till spillvattenförande ledning inte får medföra att fastigheten hamnar i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare, torde ett sådant förbud behöva medföra att fastighetsägaren av kommunen kompenseras för anläggningskostnaden för LOD-anläggningen.

Vid nybyggnad anges följande när det gäller avledning av dräneringsvatten:

- Vid nybyggnad måste bestämmelserna i Boverkets byggregler beaktas, vilket innebär att dränvatten från byggnad inte får avledas till avloppsledning, i vilken uppdamning kan förekomma. Ställs från huvudmannen kravet att dränvatten ska avledas till dagvattenledning så blir de praktiska konsekvenserna att vissa byggnader inte kan förses med källare eller att dränvattnet måste pumpas eller avledas till LOD-anläggning.
- I vissa fall kan det vara godtagbart att dränvattnet avleds till ledning i vilken uppdamning kan förekomma. En förutsättning för detta torde vara att byggnadens grundkonstruktion utförs på ett sådant sätt att den inte skadas om den utsätts för utvändigt vattentryck. Stor restriktivitet bör iakttagas med hänsyn till de höga krav på säkerhet mot källaröversvämningar inom områden med duplikata avloppssystem som rättspraxis numera utvisar.

Ibland kan huvudmannen i vissa områden vara i behov av att begränsa dränvattenflödet till de allmänna ledningarna för att undvika att dessa ledningar överbelastas vid snösmältning och vid häftiga regn.

- Inför huvudmannen sådana begränsningar för vissa områden, bör detta vara säkerställt att dessa begränsningar också finns införda i planbestämmelserna för de aktuella områdena.

Att ändra en befintlig installation så att dagvatten, som tidigare har avletts till spillvattenförande ledning, i stället avleds till dagvattenledning kan i många fall medföra betydande kostnader. I andra fall kan det framstå som angeläget att fastighetens installation ändras, trots att kostnaderna för detta är relativt betydande.

- I de fall där kostnaderna väsentligt överstiger motsvarande kostnader för jämförbara fastigheter i allmänhet har fastighetsägaren rätt till ersättning för merkostnaden ifråga. Bidrag kan komma ifråga efter särskilt beslut av VA-huvudmannen eller enligt de grunder som huvudmannen angivit.

6 Lagen om allmänna vattentjänster

Om en fastighetsägare inte hör sammar huvudmannens uppmaning om åtgärd så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ i vattentjänstlagen. Detta förutsätter emellertid att alla kriterier enligt nedan är uppfyllda.

1. fastighetsägaren har åsidosatt sin skyldighet att betala en avgift eller i övrigt försummat sina skyldigheter enligt denna lag,
2. försummelsen är väsentlig,
3. avstängingen inte medför olägenhet för människors hälsa,
4. huvudmannen skriftligen har uppmanat fastighetsägaren att vidta rättelse och gett fastighetsägaren skälig tid att vidta rättelsen, och
5. fastighetsägaren trots denna uppmaning som avses i 4 inte har vidtagit rättelsen inom den skäliga tiden.

Kostnaden för avstängningsåtgärd får påföras fastighetsägaren.

7 Fastställelse av verksamhetsområde

För många äldre områden har man benämnt verksamhetsområdet för vatten och avlopp. Om benämningen är avlopp så innefattar det med dagens nomenklatur förutom spillvatten också dag- och dräneringsvatten.

I de fall där det saknas förbindelsepunkt för dagvatten påverkar benämningen ersättningsrätten för bortkoppling av dag- och dräneringsvattnet. Ersättningsrätt föreligger då det finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet.

Om det inte finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet så har fastigheten inte heller någon brukningsrätt till allmän dagvattentjänst eftersom den inte finns vilket innebär att dagvattnet är otillåtet inkopplat på spillvattenledningen. Någon ersättningsrätt föreligger då inte.

Om man anser att dagvattenledningar inte behövs och att dagvattenfrågan inte behöver lösas i ett större sammanhang finns det möjligheten att ombilda ett verksamhetsområde från att vara från vatten och avlopp till att bara omfatta vatten och spillvatten. Men då krävs att vissa villkor uppfylls i 9 § vattentjänstlagen. Om det inte finns anslutna fastigheter till dagvattentjänsten och ingen har begärt denna heller, då är det lättare att ändra VO avlopp till VO spillvatten än om det finns anslutna fastigheter till tjänsten.

8 Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD

Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, skapades som ett begrepp på 1970-talet. Syftet var både att upprätthålla grundvattenytor i sättningsbelägna områden och att mer generellt arbeta för en fördröjning av dagvattenavrinningen.

LOD har ibland misstolkats som att allt regnvatten ska ”tas om hand lokalt” med infiltration och att man därför inte behöver något dagvattensystem inom området. I Svenskt Vatten publikation P105 ”Hållbar dag- och dränvattenhantering” används istället benämningen ”Hållbar dagvattenhantering” vilket bygger på att fördröja avrinningen och mer efterlikna naturens förlopp innan området blev urbaniserat.

I föreliggande rapport används begreppet LOD-anläggning som möjligt åtgärdsalternativ. Med detta menas avledning av regnvatten på egen tomtmark, eller avledning till någon form av regnvattenbehållare eller hålrums-magasin/stenkista.

9 Bortkoppling av takvatten från spillvattenförande ledning

9.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten

9.1.1 Förutsättningar

Spill- och dagvattenledningar anlades samtidigt eller så har den spillvattenförande ledningen kompletterats med en dagvattenledning eller gjorts om till dagvattenledning samtidigt som ny spillvattenledning anlagts. Förbindelsepunkt för dagvatten finns. Vid anslutningskontroll har det visat sig att takvattnet är anslutet till fastighetens spillvattenservis d.v.s. takvattnet anses vara ”felkopplat”.

9.1.2 Åtgärds möjlighet

Den vanligaste åtgärden är att fastighetsägaren ansluter sitt takvatten till anvisad förbindelsepunkt för dagvatten eller att fastighetsägaren tar omhand takvattnet i egen LOD-anläggning.

Huvudmannen kan inte ålägga fastighetsägaren att vidta annan ändring än att se till att dagvatten från fastigheten inte tillförs spillvattenledningen. Fastighetsägaren kan alltså välja att uppföra LOD-anläggning (utkastare eller avledning till egen ”stenkista”) inom fastigheten om det finns förutsättningar för detta.

Om egen LOD-anläggning inte är praktiskt genomförbar kan kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd av sanitära skäl med stöd av miljöbalken finna det påkallat att ålägga fastighetsägaren att avleda dagvattnet till dagvattenledningen. Exempel på detta kan vara hälso- och miljömässiga besvär som kan uppstå på grund av översvämningsproblem. Enligt miljöbalken 9 kap 2 § räknas ju dagvatten inom detaljplan som avloppsvatten.

I första hand gäller att huvudmannen skickar en skrivelse till fastighetsägaren med stöd av ABVA om att ”fortsatt tillförsel av dagvatten till spillvattenledningen är förbjuden, koppla om till anvisad fp för dagvatten senast datum ÅÅMMDD.

9.1.3 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

9.1.4 Hantering av kostnader

Fastighetsägaren har vanligtvis det tekniska och ekonomiska ansvaret för omkopplingen.

Om fastighetsägaren av någon anledning väljer att ta omhand dagvattnet i egen LOD-anläggning när det redan finns en förbindelsepunkt för tjänsten måste han ändå betala va-avgift, om han inte blivit avgiftsbefriad. Detta

är kopplat till avgiftsskyldigheten i vattentjänstlagen. För att fastighetsägaren ska få ta om hand dagvattnet i egen LOD-anläggning så måste detta godkännas av VA-huvudmannen eftersom det kan innebära avgiftsbefrielse för fastighetsägaren gällande dagvattentjänsten.

Om huvudmannen känt till felkopplingen och låtit den fortsätta genom passivitet, då finns en risk för att motparten kan hävda huvudmannens godkännande. Risken för att detta ska inträffa bedöms emellertid som liten. Det blir i så fall sannolikt en tolkningsfråga där det idag saknas rättspraxis. Det finns heller inget underlag om detta i förarbetena till vattentjänstlagen.

Om det är en medveten felkoppling av fastighetsägaren så är det i första hand ett ansvar för fastighetsägaren.

Om felkopplingen bedöms vara ett godkännande/dispens så gäller fortfarande att fastighetsägaren har det ekonomiska ansvaret för åtgärden. VA-huvudmannen kan ju ge dispens till fastighetsägaren med stöd av ABVA och kräva omkoppling i ett senare läge.

9.1.5 Krav på avtal

Omlägningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten eventuellt kan bedömas förlora sin tidigare brukningsrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

9.1.6 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

9.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten

9.2.1 Förutsättningar

Inom områden med kombinerade system eller separatsystem finns intresse från huvudmannen att minska belastningen på ledningsnätet. En åtgärd i sådan riktning är att se till att ledningarna i så liten utsträckning som möjligt tillförs dagvatten. VA-huvudmannen har inte för avsikt att anlägga dagvattenledningar och upprätta förbindelsepunkter.

9.2.2 Åtgärds möjlighet

Den vanligaste åtgärden är att fastighetsägaren tar hand om takvattnet i egen LOD-anläggning.

Har det genom någon form av utredning klarlagts att det finns förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvattnet kan huvudmannen hävda att behovet att avleda dagvattnet kan tillgodoses bättre på annat sätt

än genom den allmänna spillvattenförande ledningen. Huvudmannen kan alltså förbjuda fortsatt utsläpp av takvatten. Någon form av LOD-anläggning måste då ordnas på fastigheten.

Någon rättspraxis eller exempel på hur noga förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvattnet måste utredas finns inte. Bedömningen är att det krävs mer än en okulär besiktning.

9.2.3 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

9.2.4 Hantering av kostnader

Att anordna en LOD-anläggning inom fastigheten torde i de flesta fallen innebära vissa kostnader för fastighetsägaren. Eftersom ett förbud att avleda dagvatten till spillvattenförande ledning inte får medföra att fastigheten hamnar i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare, torde ett sådant förbud behöva medföra att fastighetsägaren av kommunen kompenseras för anläggningskostnaden för LOD-anläggningen. Ersättningsrätt gäller om fastigheten ligger i ett område där det finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet.

ABVA anger ersättning i ”skälig omfattning”. Detta innebär då inte hela kostnaden men ersättning i någon mån ska alltid utges. Rättspraxis saknas just i denna fråga men om jämförelse ska göras med rättspraxis i situationer där fastighetsägaren vid omläggning till anvisad fp har grund för att få skälig ersättning p.g.a. högre omläggningskostnad än normalt, så verkar en skälig ersättning från huvudmannen kunna motsvaras av ca 30 % av totalkostnaden (se Avgöranden i Va-nämnden, del 3, 1970 års va-lag, 26A:8). Eventuellt skulle en sådan procentsats eller något högre kunna tillämpas för aktuell situation med omläggning till LOD. Fastigheten får inte hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare.

Om det inte finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet så har fastigheten inte heller någon bruksrätt till allmän dagvattentjänst eftersom den inte finns vilket innebär att dagvattnet är otillåtet inkopplat på spillvattenledningen. Någon ersättningsrätt föreligger inte.

9.2.5 Krav på avtal

Omläggningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

9.2.6 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också över-

lämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

10 Bortkoppling av andra ytor inom fastighet än takytor från spillvattenförande ledning

Här menas andra ytor än takytor d.v.s. hårdgjorda ytor men också grusade ytor t.ex. garagedrifter där det finns ”spygatter”, källartrappor med spygatter eller gårdsbrunnar som avvattnar hårdgjorda ytor inom fastighet.

10.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten

10.1.1 Förutsättningar

Spill- och dagvattenledningar anläggs samtidigt eller så har den spillvattenförande ledningen kompletterats med en dagvattenledning eller gjorts om till dagvattenledning samtidigt som ny spillvattenledning anläggs. Förbindelsepunkt för dagvatten finns. Vid anslutningskontroll har det visat sig att hårdgjord yta (t.ex. källartrappa eller garagedrift) inom fastigheten är anslutet till fastighetens spillvattenservis d.v.s. ytan anses vara ”felkopplad”. Ofta går det inte att med självfall ansluta den lågt belägna intagspunkten till det allmänna dagvattensystemet på grund av att höjdskal.

10.1.2 Åtgärds möjlighet

Det är viktigt att bedöma risken för källaröversvämning för varje fastighet. Det är alltid säkrare att installera pump med backventil än att ansluta en lågt belägen garagedrift eller källartrappa med självfall till allmän dagvattenledning. En tekniskt säker åtgärd är att installera pump som lyfter regnvattenet upp till marknivån så att det sedan med självfall via en dagvattenbrunn kan rinna till den allmänna dagvattenledningen. Syftet med backventilen är att förhindra att vatten från den allmänna dagvattenledningen tränger in till fastighetens ledning och i värsta fall vidare in i husets källare.

Den vanligaste åtgärden är att fastighetsägaren pumpar eller med självfall avleder sitt dagvatten till anvisad förbindelsepunkt för dagvatten. Ett annat alternativ kan vara att fastighetsägaren på lämpligt sätt avleder sitt dagvatten till egen LOD-anläggning.

Huvudmannen kan inte ålägga fastighetsägaren att vidta annan ändring än att se till att dagvatten från fastigheten inte tillförs spillvattenledningen. Fastighetsägaren kan alltså välja att uppföra LOD-anläggning inom fastigheten om det finns förutsättningar för detta.

Om detta inte är praktiskt genomförbart kan kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd av sanitära skäl finna det påkallat att ålägga fastighetsägaren att avleda dagvattnet till dagvattenledningen. Exempel på detta kan vara hälso- och miljömässiga besvär som kan uppstå på grund av översvämningssproblem. Enligt miljöbalken 9 kap 2 § räknas ju dagvatten inom detaljplan som avloppsvatten.

I första hand gäller att huvudmannen skickar en skrivelse till fastighetsägaren med stöd av ABVA om att ”fortsatt tillförsel av dagvatten till spillvattenledningen är förbjuden, koppla om till anvisad fp för dagvatten senast datum ÅÅMMDD.

10.1.3 Likabehandlingsprincipen

Vilken möjlighet har VA-huvudmannen att ha en policy när det gäller pumpning av dagvatten från t.ex. lågt belägna garagedfarter där man ger dispens till mindre ytor på villafastigheter medan t.ex. flerfamiljsfastigheter med större belastande ytor tvingas till åtgärd?

Vattentjänstlagen, ABVA och VA-taxa utgår från likabehandlingsprincipen, men här råder inte ”millimeterrättvisa”. Har VA-huvudmannen bra argument för dispensgivning, så kan det vara möjligt. Men i första hand rekommenderas att se från fall till fall och inte generellt uppdelat på villafastighet eller flerfamiljsfastighet.

10.1.4 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

10.1.5 Hantering av kostnader

Fastighetsägaren har vanligtvis det tekniska och ekonomiska ansvaret för omkopplingen. Det är klart i rättspraxis att omlägningskostnaden för ledningar får fastighetsägaren stå för om det inte blir onormalt höga kostnader. När det gäller uppkommet pumpningsbehov av dagvatten vid separeringskrav så finns regeln om att fastighet, som tidigare har haft självfallslösning, inte ska hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare. Detta kan leda till en bedömning om skälig ersättning för eventuell dagvattenpump. Rättspraxis saknas vad som kan vara skälig omfattning. Eventuellt skulle en procentsats på 30 % eller något högre kunna tillämpas för pumpanläggningen. Rättspraxis saknas också exakt vad den skäliga ersättningen ska täcka. Men i första hand bör det gälla de delar som är en förutsättning för att pumpanordningen ska fungera för fastigheten.

Om fastighetsägaren av någon anledning väljer att ta omhand dagvattnet i egen LOD-anläggning när det redan finns en förbindelsepunkt för tjänsten måste han ändå betala va-avgift, om han inte blivit avgiftsbefriad. Detta är kopplat till avgiftsskyldigheten i vattentjänstlagen. För att fastighetsägaren ska få ta om hand dagvattnet i egen LOD-anläggning så måste detta godkännas av VA-huvudmannen eftersom det kan innebära avgiftsbefrielse för fastighetsägaren gällande dagvattentjänsten.

Om huvudmannen känd till felkopplingen och låtit den fortsätta genom passivitet, då finns en risk för att motparten kan hävda huvudmannens godkännande. Risken för att detta ska inträffa bedöms emellertid som liten. Det blir i så fall sannolikt en tolkningsfråga där det idag saknas rättspraxis. Det finns heller inget underlag om detta i förarbetena till vattentjänstlagen.

Om det är en medveten felkoppling av fastighetsägaren så är det i första hand ett ansvar för fastighetsägaren.

Om felkopplingen bedöms vara ett godkännande/dispens så gäller fortfarande att fastighetsägaren har det ekonomiska ansvaret för åtgärden. VA-huvudmannen kan ju ge dispens till fastighetsägaren med stöd av ABVA och kräva omkoppling i ett senare läge.

10.1.6 Krav på avtal

Omläggningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

10.1.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälpt kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

10.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten

10.2.1 Förutsättningar

Inom områden med kombinerade system eller separatsystem finns intresse från huvudmannen att minska belastningen på ledningsnätet. En åtgärd i sådan riktning är att se till att ledningarna i så liten utsträckning som möjligt tillförs dagvatten. Man har inte för avsikt att anlägga dagvattenledningar och upprätta förbindelsepunkter.

10.2.2 Åtgärds möjlighet

En möjlig åtgärd är att fastighetsägaren tar hand om dagvattnet i egen LOD-anläggning.

Har det genom någon form av utredning klarlagts att det finns förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvattnet kan huvudmannen hävda att behovet att avleda dagvattnet kan tillgodoses bättre på annat sätt än genom den allmänna spillvattenförande ledningen. Huvudmannen kan alltså förbjuda fortsatt utsläpp av dagvatten. Någon form av LOD-anläggning måste då ordnas på fastigheten.

Någon rättspraxis eller exempel på hur noga förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvattnet måste utredas finns inte. Bedömningen är att det krävs mer än en okulär besiktning.

10.2.3 Likabehandlingsprincipen

Vilken möjlighet har VA-huvudmannen att ha en policy när det gäller pumpning av dagvatten från t.ex. lågt belägna garagedfarter där man ger

dispens till mindre ytor på villafastigheter medan t.ex. flerfamiljsfastigheter med större belastande ytor tvingas till åtgärd?

Vattentjänstlagen, ABVA och VA-taxa utgår från likabehandlingsprincipen, men här råder inte ”millimeterrättvisa”. Har VA-huvudmannen bra argument för dispensgivning, så kan det vara möjligt. Men i första hand rekommenderas att se från fall till fall och inte generellt uppdelat på villafastighet eller flerfamiljsfastighet.

10.2.4 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

10.2.5 Hantering av kostnader

Att anordna en LOD-anläggning inom fastigheten torde i de flesta fallen innebära vissa kostnader för fastighetsägaren. Eftersom ett förbud att avleda dag- och dränvatten till spillvattenförande ledning inte får medföra att fastigheten hamnar i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare, torde ett sådant förbud behöva medföra att fastighetsägaren av kommunen kompenseras för anläggningskostnaden för LOD-anläggningen. Om det föreligger ett pumpningsbehov av dagvatten vid separeringskrav så finns regeln om att fastighet, som tidigare har haft självfallslösning, inte ska hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare. Detta kan leda till en bedömning om skälig ersättning för eventuell dagvattenpump. Rättspraxis saknas också exakt vad den skäliga ersättningen ska täcka. Men i första hand bör det gälla de delar som är en förutsättning för att pumpanordningen ska fungera för fastigheten. Ersättningsrätt gäller om fastigheten ligger i ett område där det finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet.

ABVA anger ersättning i ”skälig omfattning”. Detta innebär då inte hela kostnaden men ersättning i någon mån ska alltid utges. Rättspraxis saknas just i denna fråga men om jämförelse ska göras med rättspraxis i situationer där fastighetsägaren vid omläggning till anvisad fp har grund för att få skälig ersättning p.g.a. högre omläggningskostnad än normalt, så verkar en skälig ersättning från huvudmannen kunna motsvaras av ca 30 % av totalkostnaden (se Avgöranden i Va-nämnden, del 3, 1970 års va-lag, 26A:8). Eventuellt skulle en sådan procentsats eller något högre kunna tillämpas för aktuell situation med omläggning till LOD. Fastigheten får inte hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare.

Om det inte finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet så har fastigheten inte heller någon bruksrätt till allmän dagvattentjänst eftersom den inte finns vilket innebär att dagvattnet är otillåtet inkopplat på spillvattenledningen. Någon ersättningsrätt föreligger inte.

10.2.6 Krav på avtal

Omläggningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas

förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

10.2.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

11 Bortkoppling av dagvatten från dagvattenledning

11.1 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten

11.1.1 Förutsättningar

I ett område finns verksamhetsområde för dagvatten fastighet (det finns förbindelsepunkt för dagvatten). Befintligt dagvattensystem är underdimensionerat samtidigt som VA-huvudmannen ser en möjlighet att avlasta dagvattensystemet om fastigheterna kan ta omhand dagvattnet i egna LOD-anläggningar. VA-huvudmannen har också genom utredning kommit fram till att detta kan ske på ändamålsenligt sätt.

11.1.2 Åtgärds möjlighet

Fastighetsägaren tar hand om dagvattnet i egen LOD-anläggning. VA-huvudmannen kan inte tvinga fastighetsägaren till den önskade åtgärden utan måste i så fall göra en överenskommelse med fastighetsägaren.

En möjlighet kan vara att införa styrande dagvattentaxa med reduceringsregler som innebär att fastigheter som tar omhand dagvattnet lokalt kan få reducerad avgift.

11.1.3 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

11.1.4 Hantering av kostnader

Om VA-huvudmannen vill ändra tekniken för bortledandet av dagvatten från fastigheter så ska detta inte leda till extra kostnader för fastighetsägaren. Fastighetsägaren har ju redan betalt anläggningsavgift för dagvatten fastighet och har därmed bruksrätt till tjänsten.

11.1.5 Krav på avtal

Omlägningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

12 Bortkoppling av husgrundsdränering från spillvattenförande ledning

Husgrundsdräneringar anslöts ofta till kombinerade ledningar när det inte fanns något annat alternativ. Husgrundsdräneringar har även senare anslutits till spillvattenförande ledning också när det funnits dagvattenledning men då ofta p.g.a. höjdskalet. Man har alltså inte kunnat ansluta dräneringarna till dagvattenledningarna med självfall.

12.2 Det finns förbindelsepunkt för dagvatten

12.1.1 Förutsättningar

Spill- och dagvattenledningar anslades samtidigt eller så har den spillvattenförande ledningen kompletterats med en dagvattenledning eller gjorts om till dagvattenledning samtidigt som ny spillvattenledning anlagts. Förbindelsepunkt för dagvatten eller dräneringsvatten finns. Vid kontroll har det visat sig att fastighetens dränering är ansluten till den spillvattenförande ledningen.

12.1.2 Åtgärds möjlighet

Det finns egentligen bara två acceptabla lösningar på att ta hand om dräneringsvattnet. Antingen avleds dräneringsvattnet till dagvattenledning eller särskild ledning för dräneringsvatten om sådan finns, eller tas det omhand på den egna fastigheten (i egen LOD-anläggning).

Det är alltid säkrare att installera pump med backventil om dräneringsvattnet ska anslutas till dagvattenledning. Pumpen lyfter dräneringsvattnet upp till marknivån så att det sedan med självfall via en dagvattenbrunn kan rinna till den allmänna dagvattenledningen. Syftet med backventilen är att förhindra att vatten från den allmänna dagvattenledningen tränger in till fastighetens ledning och i värsta fall vidare in i husets källare.

Huvudmannen kan inte ålägga fastighetsägaren att vidta annan ändring än att se till att dräneringsvatten från fastigheten inte tillförs spillvattenledningen. Fastighetsägaren kan alltså välja att uppföra LOD-anläggning inom fastigheten om det finns förutsättningar för detta.

Om detta inte är praktiskt genomförbart kan kommunens miljö- och hälsoskydds nämnd av sanitära skäl finna det påkallat att ålägga fastighetsägaren att avleda dagvattnet till dagvattenledningen. Exempel på detta kan vara hälso- och miljömässiga besvär som kan uppstå på grund av översvämningsproblem. Enligt miljöbalken 9 kap 2 § räknas ju dagvatten inom detaljplan som avloppsvatten.

Om det finns ett tidigare bygglovsgodkännande för anslutning av dräneringsvatten till spillvattenförande ledning kan ändå VA-huvudmannen ålägga fastighetsägaren att koppla bort dräneringsvattnet från den spillvat-

tenförande ledningen med stöd av ABVA. Bygglov beslutas av annan instans inom kommunen än VA-huvudmannen. VA-huvudmannen bestämmer vilket vatten som ska till respektive ledning.

12.1.3 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

12.1.4 Hantering av kostnader

Det är klart i rättspraxis att omläggningskostnader för ledningar får fastighetsägaren stå för om det inte blir onormalt höga kostnader. Utgångsläget bör vara att kostnaden för dräneringspump bedöms ingå i den normala omläggningskostnaden vid separering eftersom en sådan pump vanligtvis bör vara relativt billig. Därför bör inte situationen uppstå med att fastigheten hamnar i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare. Det saknas dock rättspraxis avseende hantering av kostnad för dräneringspump vid omläggning. Rättspraxis saknas också exakt vad den skäligen ersättningen ska täcka. Men i första hand bör det gälla de delar som är en förutsättning för att pumpanordningen ska fungera för fastigheten.

Om särskilda förhållanden leder till dyrare pumpanordning så skulle det finnas grund för skäligen ersättning. Eventuellt skulle en procentsats om 30 % eller något högre kunna tillämpas för dräneringspumpens kostnad.

Om huvudmannen känt till felkopplingen och låtit den fortsätta genom passivitet, då finns en risk för att motparten kan hävda huvudmannens godkännande. Risken för att detta ska inträffa bedöms emellertid som liten. Det blir i så fall sannolikt en tolkningsfråga där det idag saknas rättspraxis. Det finns heller inget underlag om detta i förarbetena till vattentjänstlagen.

Om det är en medveten felkoppling av fastighetsägaren så är det i första hand ett ansvar för fastighetsägaren.

Om felkopplingen bedöms vara ett godkännande/dispens så gäller fortfarande att fastighetsägaren har det ekonomiska ansvaret för åtgärden. VA-huvudmannen kan ju ge dispens till fastighetsägaren med stöd av ABVA och kräva omkoppling i ett senare läge.

12.1.5 Krav på avtal

Omlägningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

12.1.6 Krav på bevis

Om fastighetsägaren har motsatt uppfattning om avledandet, trots konstaterad anslutning så bör huvudmannen styrka sin bevisning genom TV-inspektion eller liknande. Men utgångsläget är i första hand att det räcker med en konstaterad anslutning.

12.1.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

12.2 Det saknas förbindelsepunkt för dagvatten

12.2.1 Förutsättningar

Inom områden med kombinerade system eller separatsystem finns intresse från huvudmannen att minska belastningen på ledningsnätet. En åtgärd i sådan riktning är att se till att det spillvattenförande systemet i så liten utsträckning som möjligt tillförs dräneringsvatten. Man har inte för avsikt att anlägga dagvattenledning eller särskilda ledning för dräneringsvatten och upprätta förbindelsepunkter.

12.2.2 Åtgärds möjlighet

En möjlig åtgärd är att fastighetsägaren tar hand om dräneringsvattnet i egen LOD-anläggning. Oftast måste dräneringsvattnet pumpas till LOD-anläggningen.

Har det genom någon form av utredning klarlagts att det finns förutsättningar för lokalt omhändertagande av dräneringsvattnet kan huvudmannen hävda att behovet att avleda dräneringsvattnet kan tillgodoses bättre på annat sätt än genom den allmänna spillvattenförande ledningen. Huvudmannen kan alltså förbjuda fortsatt utsläpp av dräneringsvatten. Någon form av LOD-anläggning måste då ordnas på fastigheten. Någon rättspraxis eller exempel på hur noga förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvattnet måste utredas finns inte. Bedömningen är att det krävs mer än en okulär besiktning.

Om det finns ett tidigare bygglovsgodkännande för anslutning av dräneringsvatten till spillvattenförande ledning kan ändå VA-huvudmannen ålägga fastighetsägaren att koppla bort dräneringsvattnet från den spillvattenförande ledningen med stöd av ABVA. Bygglov beslutas av annan instans inom kommunen än VA-huvudmannen. VA-huvudmannen bestämmer vilket vatten som ska till respektive ledning.

12.2.3 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

12.2.4 Hantering av kostnader

Att anordna en LOD-anläggning inom fastigheten torde i de flesta fallen innebära vissa kostnader för fastighetsägaren. Eftersom ett förbud att avleda dag- och dränvatten till spillvattenförande ledning inte får medföra att fastigheten hamnar i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare, torde ett sådant förbud behöva medföra att fastighetsägaren av kommunen kompenseras för anläggningskostnaden för LOD-anläggningen.

Om det föreligger ett pumpningsbehov av dräneringsvatten vid separeringskrav så finns regeln om att fastighet, som tidigare har haft självfallslösning, inte ska hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare. Detta kan leda till en bedömning om skälig ersättning för eventuell pumpanläggning och tillhörande ledningar. Ersättningsrätt gäller om fastigheten ligger i ett område där det finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet.

ABVA anger ersättning i ”skälig omfattning”. Detta innebär då inte hela kostnaden men ersättning i någon mån ska alltid utges. Rättspraxis saknas just i denna fråga men om jämförelse ska göras med rättspraxis i situationer där fastighetsägaren vid omläggning till anvisad fp har grund för att få skälig ersättning p.g.a. högre omläggningskostnad än normalt, så verkar en skälig ersättning från huvudmannen kunna motsvaras av ca 30 % av totalkostnaden (se Avgöranden i Va-nämnden, del 3, 1970 års va-lag, 26A:8). Eventuellt skulle en sådan procentsats eller något högre kunna tillämpas för aktuell situation med omläggning till LOD. Fastigheten får inte hamna i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare.

Om det inte finns verksamhetsområde för avlopp eller dagvatten fastighet så har fastigheten inte heller någon bruksrätt till allmän dagvattentjänst eftersom den inte finns vilket innebär att dagvattnet är otillåtet inkopplat på spillvattenledningen. Någon ersättningsrätt föreligger inte.

12.2.5 Krav på avtal

Omläggningskrav och ersättning med stöd av ABVA kräver inte reglering i avtal men det kan, i sådana situationer där fastigheten ev. kan bedömas förlora sin tidigare bruksrätt (eller få uppehåll i den) till dagvatten fastighet, finnas grund att reglera ersättningen i en skriftlig överenskommelse.

12.2.6 Krav på bevis

Om fastighetsägaren har motsatt uppfattning om avledandet, trots konstaterad anslutning så bör huvudmannen styrka sin bevisning genom TV-inspektion eller liknande. Men utgångsläget är i första hand att det räcker med en konstaterad anslutning.

12.2.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

13 Åtgärd för att hindra inläckage av grundvatten till otät spillvattenservis

Inläckage av grundvatten följer ofta grundvattenytans fluktuation. Vid TV-inspektion av den allmänna spillvattenförande ledningen kan man oftast avgöra om det rinner något flöde från servisledningen eller inte. Ett ”tränat öga” kan också ofta uppskatta storleken av flödet. Att avgöra om vattnet härrör från fastighetens dränering (dräneringsvatten) eller om vattnet härrör från en otät servisledning (läckvatten) är omöjligt såvida inte eventuellt inläckage ligger direkt i anslutning till den allmänna spillvattenledningen. Genom TV-inspektion av servisledningen kan eventuella inläckage upptäckas.

13.1 Förutsättningar

Vid TV-inspektion av en fastighets servisledning konstateras att spillvattenservisen har dålig kondition med fogförskjutningar och sprickor. Inga synliga inläckage syns, men TV-inspektionen utfördes vid förhållandevis låga grundvattennivåer. Vid högre grundvattennivåer efter t.ex. en snösmältningssperiod eller efter en regnrik senhöst bedömer man att det finns risk för grundvatteninläckage i servisledningen.

Vid TV-inspektion av allmän spillvattenledning konstateras flöde som bedöms vara inläckande grundvatten eftersom husgrundsdräneringen är ansluten till allmän dagvattenledning.

13.2 Åtgärdsomöjlighet

Servisledningen läggs om eller så renoveras ledningen på lämpligt sätt.

13.3 Krav på bevis

Den starkaste bevisföringen är en TV-film där man faktiskt ser inläckagen. Huvudmannen har som uppgift att uppfylla beviskravet på faktiskt inläckage om fastighetsägaren bestrider huvudmannens påstående efter den första inspektionen av servisledningen. Är fastighetsägaren samarbetsvillig med att genomföra åtgärd efter den inledande TV-inspektionen så behövs ingen kompletterande TV-inspektion.

13.4 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

13.5 Hantering av kostnader

Fastighetsägaren betalar hela kostnaden för åtgärden.

13.6 Krav på avtal

Åtgärden kräver ingen form av avtal med fastighetsägaren

13.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar åtgärd

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

14 Åtgärd för att hindra överläckage från otät dagvattenservis till otät spillvattenservis

Överläckage från otäta dagvattenserviser till otäta spillvattenserviser är inte ovanligt. Överläckagen kan ske både på den privata och på den allmänna delen av servisledningen.

14.1 Förutsättningar

Vid TV-inspektion av en fastighets servisledning konstateras att spillvattenservisen har dålig kondition med fogförskjutningar och sprickor. Inga synliga inläckage syns då TV-inspektionen utfördes vid uppehållsväder. Med hänsyn till servisledningens kondition bedömer man att det finns risk för överläckage till servisledningen.

Vid anslutningskontroll med färgat vatten eller med rök finns indikation på att överläckage eller överkoppling finns mellan dag- och spillvattensystemet och att problemet eventuellt är lokaliserat till servisledningarna.

14.2 Åtgärds möjlighet

Servisledningen läggs om eller så renoveras ledningen på lämpligt sätt.

14.3 Krav på bevis

Den starkaste bevisföringen är en TV-film där man faktiskt ser överläckagen. En lämplig metod för att lokalisera och dokumentera överläckage är att spola färgat vatten i fastighetens stuprör samtidigt som spillvattenservisen TV-inspekteras. Ett annat sätt är att dämna det allmänna dagvattensystemet med färgat vatten och samtidigt TV-inspektera spillvattenservisen.

Huvudmannen har som uppgift att uppfylla beviskravet på faktiskt överläckage om fastighetsägaren bestrider huvudmannens påstående efter den första inspektionen av servisledningen eller bestrider huvudmannens resultat från genomförd anslutningskontroll. Är fastighetsägaren samarbetsvillig med att genomföra åtgärd efter den inledande TV-inspektionen och/eller anslutningskontrollen så behövs ingen kompletterande TV-inspektion.

14.4 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

14.5 Hantering av kostnader

Fastighetsägaren betalar hela kostnaden för åtgärden.

14.6 Krav på avtal

Åtgärden kräver ingen form av avtal med fastighetsägaren

14.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar avtal

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite med stöd av miljöbalken.

15 Åtgärd för att hindra regnvatten från stuprörsutkastare att avledas till allmän spillvattenförande ledning via fastighetens dräneringsledning

En hel del fastigheter avleder sitt takvatten via utkastare och ut på egen tomtmark. I många fall avleds inte takvattnet bort från byggnaden. Regnvattnet kan i värsta fall hamna i fastighetens dräneringsledning vilken i sin tur kan vara ansluten till spillvattenförande ledning.

15.1 Förutsättningar

Vid okulärbesiktning av en fastighets anslutningsförhållanden konstateras att stuprörsutkastarna mynnar intill husvägg och att det finns risk för att regnvattnet helt eller delvis avleds till fastighetens dränering vilken i sin tur är ansluten till allmän spillvattenförande ledning.

15.2 Åtgärds möjlighet

Vanligaste åtgärd bör vara att regnvattenavledningen från fastighetens stuprörsutkastare ändras så att regnvattnet inte når fastighetens dräneringsledning.

15.3 Krav på bevis

Eftersom det inte finns en faktisk anslutning som man kan peka på utan mer en misstanke om att vattnet från stuprörsutkastaren tränger ner via marken till dräneringen, så krävs en starkare bevisföring av huvudmannen. Huvudmannen bör kunna visa att regnvattnet från stuprörsutkastaren faktiskt avleds till den allmänna spillvattenförande ledningen.

En möjlig undersökningsmetod kan vara att spola vatten (färgat eller ofärgat) i stupröret eller där stuprörsutkastaren släpper samtidigt som flödet i servisledningen kontrolleras med hjälp av TV-inspektion.

15.4 Tid för genomförande av åtgärd

När det gäller tiden för åtgärd så bör hänsyn tas till årstiden samt tillgången till hantverkare. Minsta tidsrymd bedöms kunna vara 2 månader och längre tid än 1 år bör inte ges. Det är viktigt att huvudmannen kontrollerar och följer upp åtgärden.

15.5 Hantering av kostnader

Fastighetsägaren betalar hela kostnaden för åtgärden.

15.6 Krav på avtal

Åtgärden kräver ingen form av avtal med fastighetsägaren

15.7 Hantering av fastighetsägare som vägrar avtal

Hörsammar inte fastighetsägaren huvudmannens uppmaning så kan huvudmannen hota med vattenavstängning enligt 43§ vattentjänstlagen men det förutsätter att alla kriterier är uppfyllda (se kap 6). Ärendet kan också överlämnas till Statens Va-nämnd för att få ett föreläggande (med vite) mot fastighetsägaren. Hjälp kan också fås av miljökontoret som har möjlighet att förelägga med vite.

16 Gemensamhetsanläggning för dräneringsvatten

16.1 Förutsättningar

Ett antal fastigheter inom ett begränsat område har sina dräneringar anslutna till spillvattenssystemet. Fastighetsägarna inom området är överens om att försöka gå samman till en gemensam lösning för att få ned investeringskostnad samt för att underlätta den framtida driften av en planerad dräneringspumpstation.

16.2 Frågeställning

Måste det bli endast en punkt från samfälligheten eller kan det finnas flera anslutningspunkter till det allmänna ledningsnätet från samma samfällighet?

16.3 Åtgärdsomöjlighet

En gemensamhetsanläggning kan upprättas för något som tillgodoser ett ändamål av stadigvarande betydelse för ingående fastigheter. Dessutom måste ingående fastigheter vara överens om att bilda gemensamhetsanläggning, vanligtvis kan inte detta påtvingas.

Om en sådan samfällighet för dränvatten skulle vara ansluten till den allmänna va-anläggningen inom verksamhetsområdet för avlopp eller dagvatten, så sker detta vanligtvis i en förbindelsepunkt. Finns det önskemål om fler förbindelsepunkter så brukar detta medföra ytterligare avgiftsuttag för extra förbindelsepunkter enligt va-taxa. Vanligtvis sker anslutning av samfällighet utanför verksamhetsområdet på samma premisser, även om vattentjänstlagen, ABVA och va-taxa inte gäller i va-anslutningar utanför.

16.4 Krav på avtal

Skriftliga anslutningsavtal måste upprättas med samfällighet både inom och utom verksamhetsområdet.

17 Referenser

Avgöranden enligt 1970 års VA-lag

Avgöranden enligt 2006 års vattentjänstlag

Bäckman, Hellström, Jaryd, Jonsson (1997). *Läck- och dräneringsvatten i spillvattensystem*. VA-FORSK rapport 1997-15.

Gästrike Vatten. *Om dag- och dräneringsvatten, Information och råd till fastighetsägare och verksamhetsutövare*.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Lord, Lindblad (2007). ABVA 07 *Allmänna bestämmelser för användande av kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning*. Svenskt Vatten P94.

Lundblad, Backö (2012-13). *Undersökningsmetoder för att hitta källorna till tillskottsvatten*.

Miljöbalken (1998:808)

Norrköping Vatten. *Att ta hand om sitt regnvatten*.

Statens VA-nämnd – Avgöranden

Svenska Vatten och avloppsverksföreningen (1995). *Servisledningar, Råd och anvisningar för allmän och enskild del av va-serviser*. VAV P75.

Svenskt Vatten P105. *Hållbar dag- och dränvattenhantering*.

Svenskt Vatten P93. *TV-inspektion av avloppsledningar i mark* (2006).

Svensson, Ljunggren, Lyngfelt (2004). *Dimensionering av allmänna avloppsledningar*. Svenskt Vatten P90.

Thysell, Kant, Moberg, Bäckman (2007). *Klimatförändringarnas inverkan på allmänna avloppssystem*. Svenskt Vatten, Meddelande M134.

UMEVA. *Omdränering, information om VA-lösningar för husgrundsdränering*.

Växjö kommun. *Dagvatten för småhus, den nya taxan och hur du kan påverka den*.

Box 14057 • 167 14 Bromma
Tfn 08 506 002 00
Fax 08 506 002 10
svensktvatten@svensktvatten.se
www.svensktvatten.se